

משנה לפסח

מסכת פסחים פרק עשירי ערבי פסחים

א עֲרָבֵי פְּסָחִים סְמוּךְ לַמִּנְחָה, לֹא יֵאָכַל אֲדָם עַד שֶׁתִּתְחַשֵּׁד. וְאֶפְלוּ עָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל לֹא יֵאָכַל עַד שֶׁיִּסָּב. וְלֹא יִפְחָתוּ לוֹ מֵאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת שֶׁל יַיִן, וְאֶפְלוּ מִן הַתְּמָחוּי:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה

ערבי פסחים סמוך למנחה. קודם למנחה מעט כמו חצי שעה. בתחלת שעה עשירית. שתמיד של בין הערבים קרב בתשע ומחצה והוא זמן המנחה, וקודם למנחה חצי שעה הוי בתחלת שעה עשירית: **לא יאכל אדם.** כדי שיאכל מצה לתאבון משום הדור מצוה. ולחם פשיטא דלא יכול לאכול, שחמץ אסור מעש שענות ולמעלה. ולא נצרכה אלא לשאר מיני אוכל שלא כריסו מהן: **עד שיסב.** במטה ועל השלחן כדרך בני חורין: **ולא יפחתו לו.** גבאי צדקה המפרנסים את העניים: **ואפילו הוא מתפרנס מן התמחוי.** מדובר בעניי שבעניי שלמדנו במסכת פאה מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי: **מדי כוסות.** כנגד די לשונות של גאולה שיש בפרשת וארא. והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי:

ב מְזֻגוּ לוֹ כּוֹס רֵאשׁוֹן, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם, וְאַחַר כֵּן מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן, וְאַחַר כֵּן מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה

מברך על היום. בתחלה קידוש היום ואח"כ בפה"ג. שתחלה קידש היום ואח"כ בא היין, וכשם שקדם לכניסה כך קודם לברכה: **מברך על היין.** תחלה. וכן אם מקדש על הפת. שהיין או הפת גורמים לקדוש היום, שאם אין לו יין או פת לא יקדש:

משנה לפסח

ערבי פסחים

פרק עשירי

מסכת פסחים

ג הביאו לפננו, מטביל בחזרת, עד שמגיע לפרפרת הפת. הביאו לפננו מצה וחזרת
וחרסת ושני תבשילין, אף על פי שאין חרסת מצה. רבי אליעזר ברבי צדוק אומר,
מצה. ובמקדש היו מביאים לפננו גופו של פסח:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה

הביאו לפננו. הירקות. כדי שיכיר תינוק וישאל, לפי שאין דרך להביא ירקות קודם סעודה:
מטביל בחזרת. לא דווקא חזרת, שטיבול ראשון זה הוא בשאר ירקות, אלא אם אין לו שאר ירקות
מטביל בחזרת במקום שאר ירקות. ולשון מטביל פירושו אוכל. ולפי שכל אכילתם ע"י טיבול היתה,
קורא לאכילה טיבול. ומיהו טיבול זה לא בחרוסת הוא, שהרי למדנו בהמשך הביאו לפננו מצה
וחזרת וחרסת. מכלל שעדיין לא הובאו:
עד שמגיע לפרפר את הפת. לאכילת מצה. ומלמדת שאין אכילה אחרת מפסקת בין אכילת
ירקות לאכילת מצה. שקודם שיגיע לאותו חזרת של מצה שמברך עליו על אכילת מרור אוכל
מצה תחלה, כמו שכתוב [במדבר ט] על מצות ומרורים, מצות בראשונה ואח"כ מרורים:
וחרוסת. שעושים מתאנים ולוזים בטנים ושקדים וכמה מיני פירות, ושמים בה תפוחים ודכין הכל
במדוכה ומערבים בחומץ ונותנים עליה תבלין קנה וקנמון כעין פתילות דקות ארוכות זכר לקש
וצריך שתהיה עבה זכר לטיט:
שאיין חרוסת מצה. אלא לרפואה לבטל שרף החזרת, שרע וקשה לגוף כארס:
ר"א ברבי צדוק אומר מצה. זכר לתפוח שהיו יולדות שם בניהם בלא עצב, וזכר לטיט:

משנה לפסח

ערבי פסחים

פרק עשירי

מסכת פסחים

ד מְזַגְגוּ לוֹ כּוֹס שְׁנַי, וְכֹאן הֵבֵן שׁוֹאֵל אָבִיו. וְאִם אֵין דַּעַת בְּבֹן, אָבִיו מְלַמְּדוֹ, מֵה נִשְׁתַּנָּה הַלְּיָלָה הַזֶּה מִכָּל הַלְּיָלוֹת, שֶׁבְּכָל הַלְּיָלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֵמֶץ וּמֶצֶה, הַלְּיָלָה הַזֶּה בְּלוֹ מֶצֶה. שֶׁבְּכָל הַלְּיָלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׂאֵר יִרְקוֹת, הַלְּיָלָה הַזֶּה מְרוֹר. שֶׁבְּכָל הַלְּיָלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֶּשָׂר צָלִי, שְׁלִיק, וּמִבְשָׁל, הַלְּיָלָה הַזֶּה בְּלוֹ צָלִי. שֶׁבְּכָל הַלְּיָלוֹת אָנוּ מְטַבֵּילִין פְּעַם אַחַת, הַלְּיָלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְּעָמִים. וּלְפִי דַּעַתוֹ שֶׁל בֶּן, אָבִיו מְלַמְּדוֹ. מִתְחִיל בְּגִנוֹת וּמְסִיִּם בְּשַׁבַּח, וְדוֹרֵשׁ מֵאַרְמֵי אוֹבֵד אָבִי, עַד שֶׁיִּגְמוֹר כָּל הַפְּרָשָׁה כְּלָה:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה

וכאן הבן שואל. בכל הספרים אין כחוב וכאן, אלא וכן, כמו כן בנות צלפחד דוברות [במדבר כז].

כלומר ודין הוא שבמזיגת כוס שני יהיה הבן שואל מה נשתנה:

הליכה הזו כולו צלי. בזמן שבית המקדש קיים היה הבן שואל כך:

מתחיל בגנות. מתחלה עובדי ע"ז היו אבותינו ועבדים היינו:

ומסיים בשבח. שקרבנו המקום לעבודתו וגאל את אבותינו ממצרים:

ה רבן גמליאל היה אומר, כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו, ואלו הן, פסח, מצה, ומרור. פסח, על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים. מצה, על שום שנגאלו אבותינו ממצרים. מרור, על שום שמררו המצרים את בני אבותינו במצרים. בכל דור ודור חוב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, שנקאמר (שמות יג), והגדת לבנד ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. לפיכך אנחנו חובין להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרומם, להדר, לברך, לעלה, ולקלס, למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו, הוציאנו מעבדות לחרות, מגוון לשמחה, ומאבל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה. ונאמר לפניו, הלוינה:

פירוש רבינו עובדיה מברטנורה

כל שלא אמר ג' דברים אלו. שלא פירש טעמן של שלשה דברים הללו:

משנה לפסח

מושגים – משניות מסכת פסחים

פרק עשירי

1. כדי שיאכל מצה לתיאבון (משנה א)
2. אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב (משנה א)
3. לא יפחתו לו מארבעה כוסות (משנה א)
4. מברך על היין ואחר כך מברך על היום (משנה ב)
5. כדי שיכיר תינוק וישאל (משנה ג)
6. זכר לתפוח וזכר לטיט (משנה ג)
7. לפי דעתו של בן אביו מלמדו (משנה ד)
8. מתחיל בגנות ומסיים בשבח (משנה ד)
9. כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו (משנה ה)
10. בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים (משנה ה)